

Na základě podkladů získaných na workshopu ředitelů zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy ve Skalském Dvoře – Bystřice nad Pernštejnem v roce 2012 a na základě dalších zkušeností a poznatků z řady jednání s odbornou veřejností, příslušnými ministerstvy a na základě vlastních osobních poznání a prožitků našich členů ve svých zařízeních, zpracovala Asociace náhradní výchovy tento programový dokument

V I Z E 2 0 3 0

pohled Asociace náhradní výchovy na vývoj zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy do budoucna

1. Síť zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy

Jsme přesvědčeni o potřebě zachování českého historického specifika v podobě provázané celorepublikové sítě našich zařízení, která se osvědčila v praxi a i v řadách odborné veřejnosti v ČR i ve světě je velmi ceněnou devizou systému péče o ohrožené děti. Nezastupitelnou úlohou v popředí této sítě je zachování diagnostických ústavů, které mají velmi specifické funkce, které následně využívají všechna ostatní zařízení v síti. Je nutné zachovat především přehled diagnostických ústavů o svých regionálních zařízeních, a to v kontextu celorepublikového umístění některých velmi jedinečných zařízení. Hlavní náplní pak musí být poskytování průběžné odborné podpory dětským domovům, dětským domovům se školou a výchovným ústavům, stejně tak musí být samozřejmostí diagnostikování problémových dětí s nařízenou ústavní výchovou. Diagnostické ústavy respektují nejlepší zájem dítěte při jeho umístění do jednotlivých zařízení. Republikovou sítí je nutno také doplnit regionálně, popř. typově, neboť v některých oblastech chybí specializovaná zařízení (např. výchovně léčebná, a to nejen pro děti s psychiatrickým zatížením). Naše zařízení je také nutno otevřít pro naplnění potřeb některých dětí. Vraťme se ve vybraných zařízeních k možnostem internátních pobytů, které jsou běžné ve světě. Umožněme tzv. dobrovolné pobyty ve všech typech našich zařízení v omezené míře a za souhlasu zřizovatele. Díky tomu nebudeme muset vytrhávat děti z jejich prostředí, školních kolektivů a ostatních stálých vazeb na okolí.

2. Velikost a struktura zařízení

Velikost zařízení musí odpovídat tomu, jak dítě chápe kolektiv. Kapacita by tedy neměla přesahovat 30-32 dětí maximálně v 5 rodinných skupinách.

Je nutné preferovat ve struktuře zařízení malé ubytovací jednotky (byty, rodinné domky, popřípadě centrální dům a oddělené ubytovací prostory) v lokalitách odpovídajících celým spektrem sídelní struktury ČR při zachování pestrosti město – venkov.

3. Spolupráce s rodinou

Motivovaná a spolupracující rodina je nedílnou součástí naší práce, přesto je nutné stanovit individuální nastavení pravidel zahrnující podporu kontaktů, pobytů doma, poradenství, atd, včetně přípravy následné péče po návratu dítěte. **V případě dlouhodobě nespolupracující rodiny je třeba, pro naplnění nejlepšího zájmu dítěte, posílit pravomoci a kompetence zařízení.** Spolupráce s orgány sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) musí projít revizí,

jejímž cílem je sjednocení a koordinace postupů, nastavení komunikační strategie a následné péče. Cílem tohoto opatření musí být na jedné straně dodržení všech postupů při zachování nejlepšího zájmu dítěte, ale také optimalizace vlastního výkonu ústavní výchovy a související administrativy.

4. Ukončení pobytu dítěte v zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy a odchod do života

ANV si je vědoma nutnosti posílení dovedností (standardy dovedností) dítěte při odchodu z ústavní výchovy.

Dítě musí při odchodu do života umět celou řadu sociálních dovedností – především v činnostech týkajících se sebeobsluhy a vedení domácnosti, musí prokazatelně dosáhnout maximálně možného vzdělání podle svých dispozic a rozumových schopností, musí mít základní právní povědomí, velmi silně se musí orientovat na poli finanční a informační gramotnosti. Nedílnou součástí jsou pak pracovní a budoucí rodičovské dovednosti. Samozřejmě, že také musí být velmi důrazně vedeno k tomu, aby dokázalo unést tíhu své vlastní svobody v budoucím životě.

5. Lidské zdroje

V otázce personálního obsazení jednotlivých zařízení je nutné velmi důsledně, a to především v legislativních opatřeních, rozlišovat požadavky na počty a kvalifikaci personálu v běžných dětských domovech na jedné straně, dětských domovech se školou, výchovných ústavech a diagnostických ústavech na straně druhé. Výjimkou samozřejmě budou specificky zatížené provozy (např. výchovně léčebné skupiny). Pro ty je pak nutné zajistit finanční, materiální a personální podporu v nadstandardním rozsahu. ANV si je vědoma finančních možností státu a zřizovatelů, proto doporučujeme legislativní zakotvení možnosti tzv. „létajících odborníků“ – etoped, psycholog, atd., jejichž služeb by využívalo více zařízení v regionu, popř. při významné specializaci v rámci celé ČR, zároveň mohou sehrávat roli konzultantů pro rozhodující instituce ve složitých konkrétních případech v prvotních krocích vedoucích k nařízení ústavní výchovy. Tito odborníci mohou být v gesci diagnostických ústavů, případně významných zřizovatelů s regionální působností.

Všechna navrhovaná opatření nepředpokládají jakékoli navýšení finančních prostředků oproti stávajícímu stavu. Případné zřízení nových typů musí být kryto změnou struktury ve stávajících zařízeních.

Závěrem je nutno konstatovat, že všechny uvedené představy a návrhy v tomto materiálu musí projít „evolučním“ vývojem. V průběhu tvorby systému nově pojatého výkonu ústavní a ochranné výchovy v ČR je nutné vést o změnách diskusi zásadně využívající poznatků lidí z praxe. V žádném případě není možné postupovat systémem náhlých změn, tak jako se to odehrávalo mnohokrát v nedávné minulosti. S tím je spojena i důležitost představovat zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy veřejnosti, kdy je v celém širokém poli aktérů nezbytné přejít k reálné, přesné a v konečném výsledku pozitivní prezentaci navenek.

Rada Asociace náhradní výchovy

Praha, dne 20.11.2013